

Soarelui

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB.

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET.
REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD.ABONAMENTE: 80 lei anual, 6 luni 40 lei,
Instituțiuni și bănci 150 lei.
Muncitorii minieri 50 lei.

APARE ÎN FIECARE JOI

Reflecții edilitare

II.

Ing. George Minovici

Intr'un recent număr din această gazetă ne-am permis să mărturisim câteva modeste gânduri cu privire la edilitatea comunei care ne adăpostește.

Câteva aprecieri venite în urmă del a persoane diferite, ca vârstă, ocupație, condiție socială și chiar crez politic, ne încurajează — ne implică aproape o datorie de conștiință chiar — să adâncim și să desvoltăm pe rând, în câteva numere consecutive, unele din reflecțiile publicate anterior.

Un băștinaș al comunei, fire combativă de sigur, dar în același timp recunoscut spirit constructiv, ne face cinstea următoarelor rânduri, din depărtare, ca răspuns la reflecțiile noastre trecute: „Nu trebuie să dormim. Să strigăm și mai tare, cât de tare, chiar dacă s'ar rupe timpanul celor cari nu vreau să audă“.

Noi nu dorim lucrul acesta, Doamne ferește! Ne mulțumim cu mai puțin. Nu voim să spargem timpanele nimănui. Ne-am mulțumit să putem sparge numai acel „zid chinezesc“ care se poate întâlni în multe locuri, nu numai în imperiul Soarelui-răsare și care aci, la noi, zidit dintr'un amestec de prejudecăți și tradiții patriarhale, dar de mult perimate, se ridică formidabil înaintea ori căror inovații, ori cât de eclatantă ar fi utilitatea, sau chiar necesitatea acestora.

În jurul acestui „zid“ deci, rezistent ca o citadelă, începem astăzi din nou asediul nostru, cu riscul — știm — de a deveni nesuferiți pentru unii, dar și cu mulțumirea sufletească compensatoare de a fi încercat, cel puțin, a spulbera apatia care amorțește ori ce inițiativă și a stimula — spre realizare — bunele intenții, cari de sigur nu lipsesc celor cărora le incumbă grijele de gospodărie comunală.

Inundația bruscă ivită în momentul când primul nostru articol era sub tipar — trimisă parcă de providență pentru a ilustra în mod strălucit necesitatea unor lucrări amintite și preconizate de noi — ne hotărâsc a reveni, pentru astăzi, la problema deschisă de cele două părări cari străbat Bradul: **Lunca și Răbăreasa.**

Chestiunea e veche și arhicunoscută: două mici șuvițe de apă, neînsemnate în aparență, care-și caută, sfios, calea printre maluri ascunse sub arbuști și sălcii pletoase, devin de nerecunoscut la cea d'întâiu ploaie torențială, adevărate torente, răzvrătite și neliniștitoare, gata să se reverse peste grădini și la-

nuri, prin curțile și subsolurile gospodărilor harnici, distrugându-le muncă și agonisire, și în tot cazul pricinuindu-le pagube greu de îndurat, mai cu seamă în timpurile de criză prin care trecem. E ca un bici răzbunător al lui Atila, cu deosebire că în loc să fie de foc, cum spune legenda, e de apă. Iar dacă edilii noștri nu fac nimic ca să-l înlăture, poate că invocă ca scuză că păcatele celor administrați sunt destul de mari, ca să merite această periodică pedeapsă „cerească“.

Scuză acceptabilă, poate, ca fond moral; dar de sigur insuficientă ca explicație pentru indolența celor desemnați să ne protejeze avutul. Suntem cei d'întâiu să prețuim, cu plăcere, începuturile promițătoare, din primăvara trecută, ale conducerii noastre comunale, începuturi de indignare făcute pe malurile pârâului Răbăreasa, în punctele slăbite mai mult de ape. Dar ori ce lucrare devine zădarnică, dacă nu e susținută și întărită prin continuitatea unui plan sistematizat și aplicat cu perseverență.

Și iarăși aud vechiul refren: fonduri insuficiente!

Dar bine, dacă bravii cetățeni supuși la pagubele amintite, au puterea să îndure, cu regularitatea cunoscută, acele pagube în fiecare an, la fiecare revărsare (cari devin tot mai dese), pentru ce acei adevărați martiri ai apelor n'ar putea folosi tot așa de bine — dar mult mai rezonabil — banii cheltuiți cu reparațiile posteroare inundațiilor, la lucrări de prevenire a acestora? Bine înțeles după un plan general, sistematizat de conducerea comunei, care ar supraveghea și executarea, fixată pentru o anumită perioadă a anului, de preferință în lunile de vară, când apele sunt de obicei foarte scăzute, iar pericolul inundațiilor mai redus.

În cele mai multe locuri ar fi de ajuns, credem, o simplă lărgire și adâncire a albiei pârâelor, iar cu materialul provenit din această lucrare s'ar putea ridica suficient malurilor lor: o lucrare simplă, de brațe, fără necesitate de materiale sau transporturi constisitoare; iar munca aceasta — bine înțeles trebuind să fie obligatorie — s'ar putea executa chiar de proprietarii terenurilor riverane, în cazul că dânsii n'ar fi dispuși, sau în stare, să plătească o taxă justă, fixată de primărie, pentru executarea acestor lucrări.

(Continuarea în pag. 2-a).

Buletin politic

INTERNE

D. Mihalache, Miercuri după amiază, a fost primit în audiență de Rege.

Vice-președintele partidului național-țărănesc a făcut o nouă expunere Suveranului asupra felului în care d-sa vede problema monetară.

Prin numirea d. I. Lugoșianu, ca ministru plenipotențiar la Roma și prin numirea d. S. Morariu, în comisiunea europeană a Dunării, s'au făcut vacante două locuri de deputat în jud. Severin.

Pentru primul loc va candida d. Titulescu, căruia nu i se va opune nici un contra candidat. Pentru al doilea toate partidele își vor depune candidații.

Duminică 6 August, s'a ținut la București un Consiliu de miniștri, după care s'a dat următorul comunicat:

D. ministru de Finanțe a comunicat Consiliului de miniștri, măsurile luate cu privire la noua tranzacție între stat și Creditul agricol ipotecar.

S'a hotărât construirea silozurilor, și a însărcinat pe ministrul de agricultură să studieze modalitatea de a rida prețul grâului.

Ieri a expirat termenul de șase luni preoțut de legea pentru aplicarea măsurilor excepționale de ordine.

Conform legii, începând de ieri aplicarea stării de asediu și a consecințelor pe care le comportă, a încetat, în toate regiunile țării unde starea de asediu fusese instituită.

D. Goga va fi în ziua de 10 August la Roma.

D. Gr. Filipescu, convocând o întrunire politică pentru Luni 7 August la Craiova, nu și-a putut ține întrunirea din cauza scandalului provocat de un mare număr de debitori.

Regele și-a reluat reședința la Sinata Luni 7 August.

EXTERNE

D. Heriot va vizita România, Rusia și Iugoslavia.

Gandhi, luptătorul naționalist din India, a fost condamnat la 1 an închisoare, pentru propaganda de nesupunere ce o face printre indieni, contra statului englez.

În Iugoslavia s'a suprîmat monopolul grâului.

Trotsky și Litvinov au avut o întrevedere la Royat.

Se zice că teoreticianul recunoscut al bolșevismului ar căuta o împăcare cu Stalin prin intermediul lui Litvinov.

Italia s'a asociat la demersul Franței și Angliei la Berlin; demersul va fi făcut azi.

Guvernul italian susține împrumutul austriac.

Din bazinul Carbonifer rus Artemevsk se anunță grave turburări.

Ca dovadă că aceste simple lucrări ar fi în multe locuri, suficiente, este faptul susținut de toată lumea pe lângă care ne-am informat, că în trecut — când curățirea albiilor se făcea mai des și în mod constant, — revărsarea acestor pâraie era o întâmplare aproape necunoscută.

Aceasta ar fi — după modesta noastră părere — prima lucrare edilitară cu care primăria ar trebui să-și înceapă activitatea, și încă înainte de sfârșitul verei în curs: mai întâi pentru că s'ar putea executa imediat, cu cheltuieli foarte reduse și apoi pentru că ar ajuta și asigura dezvoltarea unui nou cartier care va fi de sigur cel mai salubru și ar putea deveni chiar și cel mai estetic, al Bradului: ne gândim la terenurile mărginașe cu „drumul vechiu“.

Cât despre drumul acesta, pentru soliditatea cu care a fost construit, cât și pentru priveliștea pitorească pe care o oferă, în multe puncte, ochilor încântați ai drumeților, ar merita de sigur mai multă atenție precum și o utilizare mult mai intensă, în special din partea automobilistilor.

Ce să mai spunem despre avantajul lui neprețuit, că nu e expus de loc inundațiilor, rămânând totdeauna uscat?

Ar trebui cel puțin, să se fixeze deocamdată câte un potou cu tablă indicatoare la fiecare din cele două extremități ale lui (la Racova și lângă clădirea fostei școli normale) pentru a atrage atenția turiștilor automobiliști că e drumul cel mai direct spre gara Brad, Tebea și Baia de Criș, respectiv spre Racova și Băița, indicându-se și distanțele kilometrice.

Cu atât mai mult merită să i se dea mai multă atenție și mai bună îngrijire acestui drum, care oferă atâtea mari avantaje, cu cât în mod logic — am putea spune fatal — centrul comunei va trebui să se deplaseze cu timpul, din cauza topografiei terenului, în direcția spre liceu. Și indiferent dacă toată lumea ar fi de acord, sau nu — lucrul acesta va deveni o realitate cel mult în 2—3 decenii. Cu deosebire numai că meritul cel mai mare ar reveni actualilor edili, dacă ar fi prevăzut și promovat la timp crearea acestui nou cartier, împiedcând — prin planuri bine studiate și regulamente strict aplicate, — dezvoltarea lui la întâmplare sau la bunul plac al edificatorilor, cari poate că

de multe ori ar greși numai pentru că n'ar fi nimeni, care să le arate cum e mai bine.

Despre parcul comunei renunțăm a mai insista de data aceasta; ar fi prea plictisitor să mai amintim despre el, pentru acei cari au avut puțința să facă acolo ceva mai mult decât o grădină pentru rămători, sau o promenadă unde să se sburătească caprele.

Vor mai veni și alți ani și odată cu ei evoluarea spre un spirit constructiv edilitar, după cum putem întâlni în atâtea alte mici localități din Ardeal, cu nimic mai importante, ca valoarea etică sau economică, decât Bradul.

În schimb îndrăsnim să mai exprimăm o singură dorință, dar aceasta o facem cu atât mai multă accentuare, fiind de ordin eminamente util, indispensabil chiar, și ușor de executat: voim să amintim despre lărgirea și curățirea canalului de scurgere a cursului Crișului, început — ni se pare — sub vechiul primariat. Lucrare fericită ca concepție, deși încă insuficientă, care însemna cel puțin un bun început. Trebuie oare ca noul primariat să lase să se părgănească complect și lucrările moștenite de la alții și cari s'au dovedit a fi utile?

Domnule primar, suntem dintre acei — destul de numeroși cred — cari vă apreciază spiritul dv. ponderat și bunele dv. intenții. Dar de la intenții la realizări mai rămâne un pas însemnat de făcut; pentru aceasta se cere puțin curaj și multă tenacitate. Permiteți să vă propun o scurtă preumblare prin domeniul pe care-l stăpâniți, dar pe care-l cunoașteți — poate — încă prea puțin. Invitați la această mică expediție de explorare — ca să-i zicem așa — pe foștii primari, precum și pe actualii și foștii membri ai comisiilor interimare; sunt ca și sigur că toți vor răspunde cu căldură la invitația dv. Unii dintre ei vor avea de sigur idei ingenioase, alții vă vor putea servi cu experiența lor practică și încercată, iar dv. veți studia și selecționa propunerile ce se vor face și le veți coordona apoi laolaltă. Un pas însemnat pentru edilitatea oropsitei noastre comune va fi realizat de sigur prin aceasta. A primi, — a cere chiar părerea și sfatul semenilor săi, nu scoboară cu nimic, cu atât mai puțin când sfătuitorii sunt chiar conțetățeni.

Meritul cel mai mare al tuturor conducătorilor de destine a fost să-și aleagă și să se inconjoare de buni și pricepuți sfătuitori.

Veți câștiga astfel, cu timpul și cu muncă, o mare izbândă, pe care o veți înscrie în cartea de aur a comunei.

Dar grăbiți-vă: stânca tarpeiană e numai la un pas de Capitoliu; mai târziu poate că n'ați mai avea timp suficient pentru a realiza tot ce puteți, tot ce doriți de sigur, tot ce mai cu seamă doresc — și cu bună dreptate — devotații dv. administrații.

Ing. George Minovici

O nedreptate

În zilele acestea s'a făcut numirea de medic în cercul Băița. Toată lumea se aștepta la numirea d-lui Dr. Cornel Moldovan, născut aici și stabilit de câți-va ani în Băița.

Dar nu. Politica nenorocită a voit altfel.

Dr. Moldovan e fiul fostului medic al Băiții, care timp de 40 de ani a servit ținutul spre mulțumirea deplină a tuturor, iar astăzi e pensionar istovit de atâtea trudă și de bătrânețe. E nepotul notarului Moldovan, alui „domnu George“ de pe vremuri, care cu toată teroarea șovinismului unguresc, cu o rară discreție și tactică a dat directivele tuturor mișcărilor noastre de aici, nu numai pe teren cultural și social, dar și în politică.

Atât de curând să fi uitat noi d-le dr. Vlad, că cercul Băița era cetatea noastră inexpugnabilă și nici prefectii județului nu se încumetau să-și pună candidatura în alegerile județene?

Iar acum un fiu al familiei Moldovan să fie dat la o parte chiar la el acasă? Pentru ce? Pentru că e cumnat cu dl dr. Groza?

Nu mai stăruim.

Ne place a crede, că maneva s'a făcut pe la spatele d-lui dr. Vlad. Ar fi o decepție prea mare să credem altfel.

Băiceanu

Bonurile de impozite

Primul miliard de bonuri de impozite se emite la 15 Septembrie.

Acei care vor primi aceste bonuri de impozite, fie salariații pentru lefurile neplătite înainte de 1932, fie furnizorii Statului, jud. comunelor, pentru materiale livrate, nu vor putea achita cu aceste impozite decât numai impozitele, taxele și amenzile din exercițiile anterioare anului 1932.

Aceste noi titluri de stat, Statul le va rescumpăra abea în 1940, prin amortizare.

Bonurile de impozite vor fi primite de Stat până cel mai târziu la 1 Aprilie 1935 pe valoarea lor nominală sporită cu o dobândă corespunzătoare timpului trecut dela emitere.

Insemnări din pribegie

Laișev, Rusaliile an. 1916.

Toți prizonierii am fost dați la muncă particularilor. Eu am ajuns în brutăria lui Petru Kirilovici Pliusin. Munca ce am de săvârșit e foarte grea; mă mângăiu însă că aci am ocazia să învăț rusește. Avem și un ziar: „Ruskoe slovo“. Din ziar și din convorbiri, încetul cu încetul progrediez. Suntem în brutărie 7 inși făcând parte din 7 naționalități.

Laișev 29 Iunie 1916.

E o căldură grozavă. Dela ora 2 de dimineață până la 10⁰⁰ seara; soarele dogorește într-una. Ziua te ucide căldura asta de iad; iar noaptea — deși scurtă — alt bucluc: roiuri de țânțari — nicăieri nu am văzut atâția — și roiuri de musculițe ca cele de columbaci, îți intră în ochi, în nas, în urechi. Rușii se apără, cât pot, contra acestor insecte prin fumul de gunoiu. Pe aici nimeni nu gunoiește pământul, — fiind și așa e destul de fertil, — ci îl adună grămezi în jurul localităților. În sezonul țânțarilor, seara, dau foc câtorva gră-

mezide gunoiu. Fumul se împrăștie și mai alungă măcar o mică parte din insecte. În câmp — la depărtare de sate — și prin păduri, nu poți sta fără mănuși și fără apărătoare pe față, — făcute din țesătură rară, ca cele contra albinelor. Cauza mulțimei insectelor sunt bălțile. În luna Mai apele fluviului Kama, înmulțite prin topirea zăpezii în Urali, se revărsă pe câmpii. Timp de o lună Kama are înfățișarea unei mări. După ce se retrage în alvie rămân mulțime de bălți.

Din ziar, — pe care îl cetesc regulat, — aflu că în cursul iernii Rușii au fost prevăzuți cu munițiuni, de aliații lor. În timpul din urmă au pornit o mare ofensivă pe frontul Sud-Vestic, din Bucovina până la râul Pripiati.

Sub comanda lui Brusilov — Makenzen-ul rusesc — au ocupat o mare parte a Galiției, vărind în spaimă pe Maghiari. Astfel s'a oprit ofensiva Astro-Ungară în Italia, pentru a trimite trupe în Galiția, și a încetat asediul Verdunului, pentru că Germanii să trimită ajutoare aliatului lor și să-și poată apăra pielea proprie pe Golvne, unde atacă Francezii și

Englezii. Așa intrarea în Paris se amână pentru totdeauna.

Incepe a se simți lipsa alimentelor în marile orașe rusești. Incep și nemulțumirile contra guvernului, în fruntea căruia se află un Neamț: Șturm. E ciudat și acest fapt, că în Rusia guvernează un Neamț în timpul războiului cu Nemții.

Laișev, 6 August 1916.

Căldura verei a trecut. Ziua scade vertiginos și cerul e mereu posomorit. Tot cam așa e și sufletul meu. Nu văd apropiindu-se ziua păcii, și nici în situația grea a neamului nostru necăjit nu se ivește nici o nădejde de îmbunătățire. Ofensivele pe fronturi s'au oprit de tot, ori mai continuă pe alocuri cu puțin avânt... Rușii se laudă că în timpul ofensivei lor au luat 400 mii de prizonieri. E drept că s'au umplut lagărele, însă cred totuși că e exagerat numărul dat de ei. Din Germania evadează mulți prizonieri ruși. Revenind în Rusia, un comisar anume Bunțco, le ia interogatorii. Din fasiunile evadaților reese că în Germania prizonieri sunt foarte neomenește tratați.

Asistența maternității la noi și aiurea

Dr. TISU CORNEL

Femeia gravidă s'a bucurat în toate timpurile de ocrotirea societății. La Români viitoare-i mame i se dădea întâietate față de celelalte femei și era salutată pe stradă de toți trecătorii, fiindcă nu se știa, dacă nu adăpostește în corpul ei un viitor Cezar. La noi, Români, primele urme scrise, despre această chestiune, le găsim în pravila lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu, unde se vorbește despre principiile unei asistențe a viitoarei mame.

Sub cuvântul de asistență înțelegem ajutorul sub ori ce formă cu care venim în sprijinul unei persoane sau colectivități. Fiind vorba de asistența maternității putem să venim în ajutorul femeii gravide fie: 1. prin o asistență medicală, 2. asistență socială, 3. asistență prin educație, sau 4. asistență prin propagandă. Asistența medicală se poate face fie la domiciliul femeii, fie în institute speciale, maternități, unde sunt adunate persoanele, cari solicită sprijinul medicului. Asistența socială favorizează condițiile medicale, prin organizarea factorilor sociali cât mai agreabili și mai potriviți. Ea deasemenea poate fi individuală și comună. Prin cea individuală înțelegând ajutorul material, alimentar, medicamentos, pe cari îl oferim femeii, iar prin cea comună sau colectivă instituțiile: casele materne, cantinele materne, institutele pentru fetele tinere și ajutorul reciproc al femeilor însărcinate. Asistența prin educație se face în școli, conferințe, cursuri, iar asistența prin propagandă se face prin scris, vorbit și demonstrații vizuale.

După ce am trecut în revistă asistența maternității în totalitatea ei, și am văzut modul ei de divizare, să vedem cum se prezintă această problemă la noi și cum se prezintă la celelalte state.

Noi nu putem zice, că avem o asistență directă. Adică la noi nu se oferă direct sprijinul statului femeii însărcinate, aproape sub nici o formă, afară de una din cele citate mai sus. Statul nostru s'a mărginit să sprijine și să finanțeze societățile de binefacere, cari aveau înscrise în programul lor principii de asistență. Exemplu sunt: societățile „Principele Mircea“, „Leagănul Sf. Ecaterina“ ateneile, etc. Deci la noi s'a recurs la această formulă de ajutorare indirectă a femeii. Totuși asistența medicală există într-o anumită proporție și la noi. Noi astăzi oferim 832 de paturi în maternitățile noastre. Număr disproportionat față de numărul nașterilor noastre. Restul femeilor au nevoie de asistență la domiciliu, care este satisfăcută de cele 1200 de moașe, câte are cu aproximație Ministerul sănătății în serviciul său.

Buna intenție totuși nu a lipsit nici la noi, dar a lipsit mijloacele și cunoștințele. Legea din 1926 cuprindea un articol special pentru această ramură, care a fost menținut și în organizarea din 1930. Actualmente avem o direcție a asistenței în Ministerul Sănătății, care se mai zice și a ocrotirilor sociale. Această organizație cuprinde și un birou de maternitate.

Franța, având o situație specială din cauza natalității mici, a căutat să se dea cât mai mare importanță asistenței materne. A creat un comitet național, care se ocupă cu această chestiune, care comitet funcționează pe cont propriu. Orașele cu 10.000 de locuitori au localuri speciale pentru femeile lehuze. Dacă orașul nu are maternitate, atunci este obligat să aibă consultațiuni medicale prenatale. Felix Ronsineau a creat ceiace numim mutualitățile materne. Ceiace înseamnă o contribuție a tuturor mamelor, anuală, pentru ajutorarea femeilor lehuze. Mutualitățile materne au au ajuns să fie instituții foarte importante. Ele fac asilurile de convalescență, asiluri la munte și la mare, posedă dispensare ambulante. Numărul lor a crescut așa de mult, încât s'au organizat sub formă de federație. Deasemenea au luat ființă cantinele materne, cari au de scop hrănirea mamei în timpul sarcinei și în prima vârstă a copilului. Ele există pe lângă marile industrii din regiunea de Nord a Franței. S'au creat apoi pentru copii neligitimi organizațiuni sub numele de instituții pentru fetele mame. Ele au un caracter discret și și-au propus de a găsi de lucru fetelor mame. Un industriaș din orașul Grenoble, Romanent a organizat ca, tuturor căsătoritorilor din serviciul său, să li se dea un ajutor de fiecare copil. Acest ajutor se dă sub formă de primă pentru naștere și o sumă de întreținere lunară pentru primul an după naștere. Suma crește la copii ce urmează. Statul a recunoscut această instituție în 1922 și a introdus-o și în fabricile sale. În ultimii ani la 20 Maiu 1929 s'a arătat, că sumele plătite erau de un miliard 510 milioane franci. Prin aceste prime se urmărește creșterea natalității. Ele au dat rezultate numai în mediul urban și muncitoresc.

(Va urma).

Publicație.

La Gimnazul mixt de stat din Hațeg jud. Hunedoara se primesc elevi în toate clasele, fără examen de admitere.

Taxa de frecvență anuală este de Lei 2000.

Taxa de întreținere în internatul de băieți al școlii este de Lei 7000 anual, plătită în rate.

Informațiuni se pot cere dela direcțiunea școlii.

Inscrierea se face și prin poștă, trimițându-se actele.

Laișev, 18 August 1916.

În sfârșit ceea ce trebuia să se întâmple s'a întâmplat. România a intrat în războiu. Situația astfel s'a clarificat, și s'a clarificat în sensul dorințelor noastre. Doar o îmbunătățire a situației noastre nici nu s'ar fi putut obține pe altă cale. În zadar am luptat noi Români cu vitejie — ce a stors laudă Comandanților de armate — noi și azi suntem înaintea Maghiarilor tot Valahi puturoși.

Rușii se bucură și ei foarte. Mai cu seamă ziarul „Svet“ din Petrograd aduce mari laude României, iar pe regele Ferdinand îl numește regele cavalier... Nemții Austriaci și Maghiarii prizonieri sunt foarte deprimați. Germanii însă spun că nu se tem. Cred și eu că armata română nedepinsă încă cu greutatea războiului, va întâmpina mari greutăți.

1 Septembrie 1916.

Azi se împlinesc anul de când sunt prizonier. Situația mi-s'a mai îmbunătățit din considerație că știu acuma rusește.. Nu mai știu însă, nimic despre cei de acasă, nici despre fratele din România. Lucru curios:

decând România e aliata Rusiei, nu mai vine corespondență din București, Foarte puține lucruri putem ști despre acțiunea armatei române. Ziarele publică comunicatele ale M. Stat major, însă comunicatele acelea sunt foarte scurte. Văd din acele comunicate că nu s'a înaintat încă până în părțile noastre.

Timpul e foarte prost. Mai bine de o lună de când curge mereu ploaia. Par'că un alt potop de apă ne așteaptă.

6 Decembrie 1916.

Se serbează cu mare pompă onomastica Țarului Nicolae II. Noauă însă nu ne arde de bucuria lor. Ne este sufletul negru din cauza dezastrului armatei fraților. Și acest dezastru a provenit tocmai din nepăsarea Rușilor. Germanii îndată au sărit în ajutorul aliatului lor, trimițând contra României armată multă și pe unii dintre cei mai buni generali ce-i are, pe când Rușii abia s'au mișcat trimițând puține trupe și câțiva generali, despre cari nici odată nu s'a scris că ar fi făcut și ei ceva ispravă. Face impresia că Rușii chiar se bucură de dezastrul armatei române. Acum nu se mai tem că România ar mai putea disputa dreptul lor asupra Basarabiei.

Neapărat revoluție s'au pace

Este imposibil ca în răstimpul unei luni să nu apară, la orizontul acestei țări, diferite scandaluri cari alimentează curiozitatea bolnăvicioasă a spiritului public.

După afacerea Skoda, în fața căreia au rămas uimiți toți cei cu grijă de viitorul acestei țări, nu trece mult timp și se descopere o vastă organizație comunistă cu ramificații în diferite orașe din Ardeal și Banat. Centru de activitate al acestei organizații și de data aceasta n'a fost la Ploești, Târgu-Jiu s'au Turnu-Severin, ci tot la Timișoara, iar taraba de regiune la Cluj.

Scopul acestei organizații era ca de „ziua roșie“ să provoace mari manifestații de stradă în principalele orașe din Ardeal și greve muncitorești, urmărind toate aceiași țintă: tulburarea liniștei publice.

Era natural că având acest paravan la spate, conducătorii acestei organizații credeau că vor putea lucra mai bine la subminarea statului românesc.

Deci conducătorii acestei organizații, voiau să ferească pe țaranul și muncitorul român în propria lor patrie, numai prin revoluție. Era firesc ca acesta să fie planul de lucru al acestei organizații fiindcă în fruntea ei sunt 3 străini, a căror patrie e pusta de peste Tisa și cari la nevoie nu-ți pot prezenta nici măcar pașaportul, de cum certificatul de naționalitate.

Se vede că acești martiri ai internaționalismului au uitat s'au că nu vreau să înțeleagă, că țaranul român n'a așteptat și nu va aștepta mila străinului, el și-a câștigat singur prin propriul lui sacrificiu libertatea și pământul de cari se bucură azi.

Românii, de pretutindenea numai atunci au făcut revoluții, când n'au mai putut îndura asuprirea dușmanilor noștri, scuturându-se astfel treptat de jugul tuturor satrapilor, dela Nistru până la Tisa.

De când însă România, s'a întregit în hotarele ei firești, să fie numai liniștiți toți corifeii comunismului cu pistrii pe nas, că n'am avut și nu vom avea o mișcare care să se impună de jos în sus s'au care să se sprijine în primul rând pe marea masă a poporului, fiindcă a dispărut obiectivul de luptă, asuprirea străină.

Deci nu vedem care ar putea fi rostul unei revoluții, fiindcă pentru sacrificiile la care au fost chemați țaranii și muncitorii în războiul pentru întregirea neamului și pentru alte sacrificii de sânge, ce vor mai contribui, în viitor, conducătorii noștri au avut grijă să le satisfacă setea lor pentru pământ și libertate, prin reforma agrară și votul obștesc. Pentru muncitori, statul român prin ministerul muncii

Tinerii însufleți: ardeleni și bănățeni, de prin lagărele de prizonieri au cerut să fie lăsați a trece în România. Am cerut aceasta și aici în Laișev: 23 Români. După multe amănări cei înscriși pentru trecere în România au fost mutați în alte lagăre. Am primit știri că tot așa s'a procedat și în alte locuri. Deduc și din acest fapt reaua credință a Rușilor.

30 Ianuarie 1917.

Reînvie iar un dram de speranță. Retragerea armatei române s'a oprit la Siret rămânând măcar Moldova neocupată.

Spre finea anului trecut s'a dus dintre cei vii și împăratul Frantz Iosef. S'a dus după ce a semnat începutul celui mai mare masacru ce s'a văzut vreodată. În sânge și-a început domnia, în sânge și-a sfârșit-o. A avut o soartă tragică, desigur.

Luna trecută Centralii au imbiat pace Antantiștilor. Firește, ar fi fost vorba de pacea ce oferă învingătorul învingătorilor. Propunerea n'a fost primită și, noi Români de pe aici, cu toate că dorim așa de mult pacea, ne bucurăm că nu s'a primit propunerea, pentru că o pace făcută acum ar însemna sigilarea în mormânt a drepturilor noastre.

Ioan Fodor

a făcut mai mult, numai în câțiva ani prin ocrotirea și libertatea pe cari le-a dat, de cât alte țări în zeci de ani (ex: Ungaria).

Și totuși veneticii simbriași ai internaționalismului, vreau cu orice preț revoluție pe spatele acestei țări.

Dacă totuși sirenele comunismului și ale socialismului vor continua să ne vorbească de exploatarea societății burgheze pe spatele maselor populare, de ce nu protestează contra Ungariei, țara groșilor latifundiară, unde nici până azi nu s'a înfăptuit reforma agrară.

De 15 ani guvernele din Budapesta, au atras masele populare spre mrajuul unor idei revizioniste irealizabile, reușind astfel să le întoarcă atenția dela reformele sociale către granițe. De ce se indignează comuniștii noștri numai de starea de lucruri dela noi?

De ce nu protestează marxiștii noștri contra celei mai odioase exploatare ce s'a pomenit în Istorie: contra exploatarei proletariului prin proletariat, din Rusia?

De ce nu se indignează de tratarea la care este supus un popor de 160 milioane de suflete drept o turmă de oi supusă la cele mai smintite experiențe, condamnată la muncă silnică și la moarte prin foame. Cum să protesteze acești oameni, cari vreau neapărat înfăptuirea de revoluții și pentru cari nu există idee de patrie, de libertate și de Dumnezeu, fiindcă ei nu mai au suflet ci numai burtă.

Dacă fiecare din noi își închipsește că poate să îndrepte lumea după chipul și asemănarea lui, atacând temeliiile statului, atunci pe ce se va mai putea construi și desăvârși România, celor 800 mii de eroi cari s'au jertfit pentru întregirea ei.

Noi generațiile mai tinere nu vom consimți să ne sacrificăm de dragul aureoli roșii de peste Nisiru, ca prin sacrificiul nostru să contribuim la dezorganizarea statului român și implicit la nimicirea propriei noastre țări.

E timpul să strigăm: Ajunge!

A trecut vremea experiențelor și a neînțelegerilor, e vremea păcii și a înțelegerii între cele 2 mari clase: muncitorii cu brațele și muncitorii cu mintea. Vrem unirea poporului în fața primejdiilor ce ne amenință la Apus și Răsărit.

Vrem trezirea neamului în fața revizionismului și a urgiei bolșevice.

Emil Popa

Știri Sportive

C. S. „Mica“ Brad C. S. „Ponorul“ Vața de Jos. 1—0

Duminică 30 Iulie a. c. pe arena sportivă a C. S. „Ponorul“ din Vața de Jos. s'a disputat un match de foot-ball. revanșă între echipele C. S. „Mica“ Brad și C. S. „Ponorul“ din Vața de Jos.

Matchul a început la orele 6¹/₂ p. m. în fața la vre-o 200 spectatori. Prima repriză s'a terminat la egalitate 0—0; iar în a II-a, „Mica“ prin Nicolau a marcat un goal dând ocazie ca jocul să fie mai rapid; ambele echipe în special „Ponorul“ a luptat mult pentru a egala.

După un joc atât de frumos al echipei „Ponorul“ sa ivit un incident regretabil provocat de Crișan, portarul „Ponorului“, care având mania să iasă din poartă după minge, a apucat pe înaintașul Pop de mână împiedicându-l de a trage goal. Pentru „Mica“ era să fie al 2-lea goal dacă d. arbitru respecta acest fault în careu și nu se ținea condus de Vățeni. Afară de portar, ceilalți jucători ai „Ponorului“ au jucat de data aceasta foarte bine. O parte din apărarea și înaintarea C. S. „Mica“ a fost cam slabă așa că sperăm că n'o să se mai întâmple.

Dela Vața s'au remarcat Luca, Palfi I și II, iar dela „Mica“ Haiduc un excelent jucător, Nicolau și Pop.

M. Jiamu

Indiguirea Crișului Alb

Comuna Crișcioc din județul Hunedoara e una din cele mai mari și mai frumoase ale ținutului „Zarand“, însă această comună suferă mai mult ca ori care alta în timpul revărsării Crișului Alb.

Terenul unei părți din această comună a ajuns aproape sub nivelul Crișului, din cauza aluviunilor ce în mod continuu depune acest râu, așa încât e suficient ca să ploaie ceva mai mult, cum a fost de pildă anul acesta și Crișul se revărsă imediat, inundând aceasta parte din comună, astfel că o porțiune de teren cu vre-o 30—40 de case cu întregile lor gospodării rămân complect izolate de restul comunei, asemenea unei insule, iar șoseaua națională în astfel de împrejurări este inundată pe o distanță de cel puțin 400 metri, apa ridicându-se de multe ori la înălțimea de peste 1¹/₂ m. întrerupându-se orice circulație cu partea de Nord a județului către Abrud.

Locuitorii comunei precum și primăria locală au făcut până acum câteva intervenții la serviciul apelor și la prefectura județului, însă fără nici un rezultat până în prezent, deși s'a trimis și un expert, care a constatat ca justă cererea locuitorilor. Toată lucrarea s'ar rezuma la îndreptarea curburii Crișului și a întăriri malului, iar comunele vecine interesate în ce privește șoseaua națională s'au obligat să dea sprijinul lor în natură, cu piatră și munca cu brațele și carele, iar consiliul comunal al comunei Crișcioc în ședința din 13 Iunie a. c. a votat ca excedentul din anul 1932 în sumă de 52.050 lei să se folosească numai pentru lucrările de apărare a teritoriului comunei contra inundațiilor Crișului.

Desigur că și Soc. minieră „Mica“ cu întreprinderile principale în această comună ar contribui cu o sumă destul de însemnată pentru indiguire, ferindu-și astfel și instalațiile sale de inundații.

Toată lucrarea este oprită însă de faptul că serviciul apelor nici până acum nu a dat aprobarea necesară de începere a lucrărilor.

Ne permitem să atragem atențiunea ministerului lucrărilor publice — direcțiunea apelor — asupra marilor nemulțumiri provocate în sânul populației de aici din pricina lipsei de interes ce depune în cauză de Serviciul apelor din Deva și Arad și rugăm să se aplice sancțiuni severe contra funcționarilor indolenți, cari împiedică lucrările, dându-se urgente ordine de începere a indiguirii Crișului. În caz contrar locuitorii comunei sunt hotărâți să facă ei singuri lucrarea, fără a mai aștepta „aprobări și forme“, cari nu mai sosesc, apărându-se astfel de marile pagube ce le provoacă inundațiile destul de dese, de multe ori din lună în lună, în avutul lor, case, grajduri, pământuri arabile și șoseaua națională.

— Soc. religioasă „Sf. Gheorghe“ din Brad, cu onoare vă invită la Festivalul ce-l aranjează cu ocazia Hramului bisericii ort. rom. din Brad, în ziua de Sf. Maria, 15 August 1933, ora 9 seara în sala Hotelului Național din Brad, cu următorul program: 1. Imn, de C. Porumbescu, cor bărbătesc, sub conducerea d. F. Turcan. 2. Clientul din provincie, comedie într'un act, de Timori. 3. Dans ritmic. 4. Melodie populară, de Gr. Poslușnicu, cor bărb. Venitul curat e destinat fondului de zidire a noui biserici ort. rom. din Brad. După program urmează dans.

— Duminică 13 August a. c. Match de fotbal pe arena Sportivă „Ponorul“, Vața de Jos, între echipele „Sportul Studentesc“ din Brad și jur și „Ponorul“ din Vața de Jos. Inceputul la ora 17³⁰, împreună cu Bal Sportiv în localul restaurantului băilor (Parc) aranjat de S. S. „Ponorul“. Dans până'n zori.

— Duminică 13 August a. c. pe arena sportivă din Gurabarza se v'a disputa un match de football între echipele: C. S. „Ilia“ și C. S. „Mica“—Brad.

Deschiderea, matchului se v'a face cu piticii din Brad contra Gurabarza, la orele 4¹/₂ p. m.

Trenul v'a pleca dela bis. ort. rom. Brad, la orele 3¹/₂ p. m.

M. J.

Impilările poporului român din Ardeal în sec. XV.

Legea „Verböciană“ și revoluția lui Doja

(Continuare).

Pe acel timp cămuirea țării, se interesa atât de puțin de soarta iobagilor, încât legile țării se puteau călca după plac.

Toți iobagii cari voiau să se mute, erau socotiți de fugari.

Pentru fugari, și aceia cari-i adăposteau se prevedea pedeapsă severă.

Deasemenea țărani români, în baza unei legi din 1504, erau oprii dela vânat. Legea aceasta motiva astfel oprirea, că: țărani în loc să lucreze la câmp și la vii, își înșeală stăpânii și calcă poruncile lui D-zeu, vânând Dumineca și în sărbători! Și astfel ajung la sărăcie. Dar oricine își poate închipui că, nu acesta era adevăratul motiv.

Verosimilul era camuflat sub acest motiv, care a sprijinit votarea art. 18 din aceea lege, prin care se lua și ultima sursă de hrană dela gura poporului român, ajuns la sapă de lemn. Aceasta era situația de drept a țărănilor iobagi, cari erau Români.

Dacă mai adăugăm șicanele și mizeriile ce le îndurau Români dela șpanii (administratori) și încasatorii birurilor, ușor ne putem închipui situația disperată a acestui popor. Din cauza greutăților ce sucomba, în primăvara an. 1514 iobagii români de pe moșiile contelui de Bradenburg, înaintează o jalbă către intendentul din cetatea Șoimuș (j. Arad), în care se roagă, ca nevestele lor să nu mai fie chinuite. Căci erau constrânse, să mcargă iarna să urce în cetate la soălat de grâu, la ucis de porci etc., mai ales când au copii mici. Deasemenea cerură să li se scadă dajdia. Căci numai pe seama cetăților Lipova și Șoimuș (proprietatea contelui de Bradenburg), se încasau dela iobagi, sub diferite titluri, 1049 florini v. aur, 12 dinari pe an, precum și 1/9 din produse, toate încasate cu cea mai mare severitate. Holde aurii se înălțau din munca țăranelor români și el n'avea nici mălaiu pentru copiii săi.

Deținătorii puterii de atunci, Ștefan Báthory, voevodul Transilvaniei, la 1493, proclamă că: două capete trebuie să aibă acela, care ar îndrăzni, să se jeluiască! Iobagii, ca să scape de această urgie domnească și să-și răzbune suferințele de veacuri, se constituiră într'o armată de revoluționari, sub conducerea lui Doja. Astfel ținuturile Ungurene de pe lângă râurile: Mureș, Criș Someș și în special nobili din județele: Cenad, Bikiș, Bihor, Arad, Zarand, au fost masacrați până la unul, de furia răsculaților. Doja trecând Crișurile, se apropie de linia Mureșului.

După două zile de lupte, armata lui Doja înfrânge armata nobililor, comandată de episcopul Csáky. Acesta încercând să fugă, fu prins de țărani și dus în fața lui Doja. Bathory scăpă ca prin minune și fugi la Timișoara. A mai fost făcut prizonier și fruntașul nobililor contele Telegdy: Răscoala se întinde și în alte părți locuite de Români.

În Maramureș chiar nobilimea română săracă, se așează în fruntea poporului.

Între fruntașii răsculați din acel ținut se găsesc oameni cu nume românești ca: Bogdan, Costa, Pop.

O răscoală isbucnește la Cluj, trece în Secuime și se întinde până la Bran.

Lá Czegléd, Doja rostește un discurs în urma căruia este proclamat de către popor „rege“. Nobilimea înspăimântată, se organizează pentru a se apăra, contra pericolului ce-o pândea.

P. Incicău
dir. șc.

(Va urma).

„Se caută un instructor cu practică pentru fanfară și orchestră.

Retribuție avantajoasă.

Oferte detaliate a se trimite la adresa Gh. Pârvu, profesor, Brad“.

REDACTOR RĂSPONSABIL:

G. E. CAMBER